

Van Appelscha tot Diever

Het Drents-Friese grensgebied rond Appelscha wordt gekenmerkt door vele stuifzanden. De meeste van deze stuifzanden zijn ontstaan aan het einde van de vorige eeuw door het verdwijnen van de vegetatie ten gevolge van het rooien van bomen of de overbegrazing van de heide door schapen. Een algemeen kenmerk van stuifzanden is het ontbreken van bodemvorming. Niet overal stuift het zand meer: aan het begin van deze eeuw is een aantal van deze zanden vastgelegd door beplanting met bomen (boswachterij van Appelscha en Smilde). Op andere plaatsen stuift het zand nog net zoals honderd jaar geleden. Het mooiste voorbeeld hiervan is het Aekingerzand.

Blauwe meer

Ten oosten van de Drentse Hoofdvaart, ter hoogte van Geeuwenbrug, ligt het stuifzandgebied de Voorste en Achterste Zandduinen. Het is een stuifzandgebied met veel reliëf dat geheel is begroeid met bos en heide. Een groot oppervlak wordt ingenomen door een waterplas met de naam het Blauwe Meer: een voormalige zandwinplaats van de kalkzandsteenfabriek Albino. Potklei- en zandafzettingen liggen hier dicht onder de oppervlakte, en vormen na vermenging de grondstof voor de kalkzandsteen. De hemelsblauwe kleur van het water is het gevolg van de aanwezigheid van het kleimineraal glauconiet dat vrijkomt uit de oude afzettingen die onder de potklei liggen. In de steil afgegraven wanden van het zandgat zien we grote kleurverschillen

De Kale Duinen in de boswachterij Appelscha, foto Aerophoto Eelde

Joost Lobstein, Peter Huig

zand

in het zand. Prachtige, bijna zwarte banden door het gele zand, zijn het resultaat van eeuwenlange bodemvormende processen.

Witte Wijk-Appelschastervaart

Een zijkanaal van de Drentse Hoofdvaart is de Witte Wijk. Via Appelscha loopt de Witte Wijk naar Oosterwolde waar hij aansluit op de Compagnonsvaarten. De Witte Wijk is in de eerste helft van de 19e eeuw gegraven om dit deel van Friesland te ontsluiten voor de verveningen. Op de plaats waar de Witte Wijk overgaat in de Appelschastervaart ligt een sluisje. Een sluis was hier noodzakelijk om het hoger gelegen Drenthe niet leeg te laten lopen in het lager gelegen Friesland. Het hoogteverschil dat door de sluis

wordt overbrugd bedraagt 2,71 m. De Witte Wijk maakt deel uit van de toeristisch belangrijke Turfroute.

Appelscha

De nederzetting bestaat uit het oorspronkelijke esdorp Oud-Appelscha en het meer recente kanaaldorp Appelscha. In Oud-Appelscha staat een karakteristieke klokkestoel met een klok uit 1435. Het moderne Appelscha is ontstaan in de 19e eeuw toen de vervening in dit gebied op gang kwam. Appelscha is een druk bezocht toeristendorp. Ten zuiden ervan ligt een groot bosgebied, het Fries-Drentse Woud dat rond 1900 is ontstaan uit de boomaanplant voor het vastleggen van het stuifzand. Het bosgebied is vierduizend hectare groot. Er liggen vergevorderde plannen om van het gebied tussen Appelscha en Diever een Nationaal Landschap te maken.

Boswachterij Appelscha

In de bossen van Appelscha ligt een aantal interessante terreinen. Midden in de bossen eem stuk grasland dat het herbrongebied is van de Vledder Aa, het Aekingerbroek. Door verschraling van het grasland wordt geprobeerd blauwgraslanden te krijgen.

Iets ten noorden van het Aekingerbroek liggen de Kale Duinen of het Aekingerzand, een nog levend stuifzandgebied dat het grootste is van Noord-Nederland. Er heerst hier een continue strijd tussen de vegetatie en het stuivende zand, waarbij de overwinnaar van deze ongelijke strijd vaststaat: in ons gematigde klimaat wint de vegetatie het op de lange duur. Maar om deze strijd te laten voortduren helpt de beheerder van het gebied het zand een handje door op de overgang van zand naar bos de boomopslag te rooien.

Midden op kale woestijnachtige vlakke staat een aantal vliegdennen. Deze bomen zijn als kleine boompjes begonnen in een dal, maar staan nu boven op een heuveltje. Deze omkering van het reliëf komt doordat de wortels van de boom het zand vasthouden. Verder van de boom, daar waar de wortels het zand niet vast kunnen houden, blaast de wind het zand weg. In de boswachterij ligt een groot aantal dobben.

De meeste van deze vennen hebben een min of meer ronde vorm en zijn ontstaan in de laatste ijstijd. Alleen de ondiepere dobben zijn het gevolg van de wind die een kuil in het zand geblazen heeft.

Schaopedobbe

Tussen Elsloo en Appelscha vinden we het natuurgebied de Schaopedobbe. Het gebied is al sinds 1935 in bezit van It Fryske Gea. De naam stamt nog uit de tijd dat de schapen voor het scheren in deze dobbe gewassen werden. De dobbe ligt hoog ten opzichte van de omgeving. De omgeving is uitgestoven en heeft zo een vlak plateau met een steile rand gevormd. Omdat de dobbe dreigde dicht te groeien werd hij in 1989 geheel opgeschoond.

Boschoord

Dicht bij de provinciegrens, maar nog net in Drenthe, vinden we midden in het bos het gehucht Boschoord. Het is het restant van een van de zeven koloniën die de Maatschappij van Weldadigheid in Drenthe heeft gesticht. Het doel van de Maatschappij was de toestand van de armen en van de lagere volksklassen te verbeteren. De Maatschappij werd opgericht door de oud-officier Johannes van den Bosch die van mening was dat de armoede na de Napoleontische oorlogen in ons land groter was dan ooit en het best bestreden kon worden door het stichten van landbouwkolonien. Van Boschoord is nog een aantal huisjes over die aan de kolonistijd herinneren. Vier daarvan staan op de lijst van Monumentenzorg.

Vledder Aa

Het riviertje is gekanaliseerd, maar samen met de omgeving vormt het een mooi beekdal. Vooral in de Vledderlanden, ten zuidoosten van Vledder, zijn de houtwallen die als perceelcheidingen dienen nog prachtig te herkennen.

Kerk Diever

In Diever staat de meest indrukwekkende dorpskerk van Drenthe. Van de oorspronkelijke Romeinse kerk en toren is niet veel meer over. De restauratie aan het einde van de jaren vijftig bracht aan het licht dat hier niet alleen een houten zaal-

kerk heeft gestaan, maar ook een tufstenen kerk met een Romaans schip. Het van oorsprong Romaanse tufstenen kerkje is nu een indrukwekkende 15e eeuwse Gotische kerk. Eerst werd de lage noordbeuk gebouwd, daarna de middenbeuk en als laatste de hoge zuidbeuk. De oorspronkelijke vrijstaande toren werd bij deze verbouwingen van drie kanten ingesloten. Bijzonder is dat de klok in de toren ter plaatse gegoten is; de resten van de oven zijn bij archeologische opgravingen teruggevonden.

Dieverzand

Drenthe wordt altijd beschouwd als een droge provincie. De bodem in Drenthe bestaat op de meeste plaatsen uit zand en het water kan dus gemakkelijk naar het grondwater weggelopen. Op veel plaatsen op het Drentse Plateau ligt echter keileem dicht onder de oppervlakte. Een belangrijke eigenschap van keileem is dat het bijna geen water doorlaat. Het gevolg hiervan is in het Dieverzand goed te zien: in de regentijd zijn laarzen geen overbodige luxe bij het maken van een wandeling.

Sluis op de grens van Friesland en Drenthe in de Witte Wijk, foto Jan Heuff

Kerk te Diever, foto Aerophoto Eelde

Opgave excursie

Op zondag 2 juni bestaat de mogelijkheid om onder deskundige leiding de excursie in het Fries-Drentse Woud te maken. We vertrekken om 10.00 uur vanaf het hoofdstation te Groningen en om 10.30 uur vanaf het hoofdstation van Assen. De excursie wordt ingeleid met een dialezing. Omstreeks 13.00 uur gaan we lunchen. Om 16.30 uur zijn we weer in Assen en om 17.00 uur zijn we terug bij het station in Groningen. ☞

Opgave en inlichtingen: Perception Edukatief, Blekerslaan 21, 9724 EJ Groningen, tel 050-31 82 580, kosten f 70,- per persoon (incl. koffie en lunch).